

15. ágúst 2002

Tekjuskattar einstaklinga

Eins og áður hefur komið fram eru tekjuskattar einstaklinga óvída lægri en á Íslandi. Þetta á sérstaklega við um fjölskyldur með börn, en skattbyrði einstaklinga er einnig vel undir meðallagi OECD-ríkjanna. Meðfylgjandi línurit (úr nýlegri skýrslu OECD) sýnir samanburð á tekjuskatti útvinnaðri hjóna með tvö börn að teknu tilliti til barnabóta og framlagi í lífeyrissjóði. Ísland er þar í 20. sæti af 30 aðildarríkjum þar sem skattbyrðin nemur um 14% af tekjum, m.a. langt fyrir neðan Norðurlöndin.

Enn um skattamál...

Í framhaldi af grein um skattamál í síðasta vefriti er ástæða til að fjalla sérstaklega um persónuafslátt einstaklinga. Að undanförmu hefur verið bent á að persónuafsláttur hafi dregist aftur úr hækkan launa og að það hafi leitt til aukinnar skattbyrði heimilanna. Þessi umræða er ekki ný af nálinni og er fróðlegt að skoða hvernig viðhorf manna hafa breyst í tímas rás.

Þegar staðgreiðslukerfi tekjuskatts og útsvars var tekið upp árið 1988 var lögfest að persónuafsláttur skyldi fylgja verðlagi. Rökin fyrir þessu voru að þannig mætti koma í veg fyrir of miklar sveiflur í skattbyrði. Þegar efnahagslífið væri í niðursveiflu drægi úr skattgreiðslum og þannig væri ákveðið kaupmáttarstig tryggt. Á sama hátt myndi skattbyrðin þyngjast í uppsveiflu sem ynni m.a. gegn tveimur óæskilegum fylgiskilum uppsveiflu, þ.e. auknum viðskiptahalla og vaxandi verðbólgu. Hér voru því tvenns konar sjónarmið uppi. Annars vegar að staðgreiðslukerfið væri sveiflujafnandi og hins vegar að tryggt væri ákveðið kaupmáttarstig með verðtryggingu persónuafsláttarins. Verðtryggingin varð hins vegar skammvinn og má heita að nánast frá byrjun hafi stjórnvöld gripið inn í og skert verðtrygginguna uns lögfesting hennar var formlega afnumin árið 1996.

Frá og með árinu 1997 var hins vegar ákveðið, í tengslum við gerð kjarasamninga, að skattleysismörk skyldu fylgja verðlagi út

samningstímabilið, eða fram til ársins 2000, og var þá miðað við spár samningaðila á þeim tíma. Árið 2000 var síðan ákveðið í kjölfar yfirlýsingar ríkisstjórnarinnar í tengslum við gerð kjarasamninga að persónuafsláttur skyldi hækka í takt við umsamdar launahækkanir út samningstímabilið, þ.e. til ársloka 2003. Um þessa ákvörðun var víðtækt samkomulag milli stjórnvalda og Alþýðusambands Íslands.

Þegar rætt er um ástæður þess að stjórnvöld grípa til skerðingar á verðtryggingu persónuafsláttar er nauðsynlegt að hafa í huga að skattleysismörk ráðast ekki einungis af þróun persónuafsláttar heldur einnig af skatthlutfallinu. Skattleysismörk geta því haldist óbreytt og jafnvel hækkað þótt persónuafsláttur sé óbreyttur ef skatthlutfallið er lækkað á sama tíma. Á árunum 1989-1990 lækkuðu skattleysismörk verulega að raungildi sem fyrst og fremst mátti rekja til hækkanar á tekjuskattshlutfallinu. Frá ársbyrjun 1997 til fyrstahandis árs hafa skattleysismörk hins vegar hækkað um 15,4% á sama tíma og persónuafsláttur hefur hækkað um 5,9%. Skýringin á meiri hækkan skattleysismarkanna er að tekjuskattshlutfall ríkissjóðs var lækkað um tæplega 4,7%, úr 30,4% í 25,75%.

Þessi þróun endurspeglar einnig á vissan hátt hvernig viðhorf manna til uppfærslu á persónuafslátt hafa breyst í gegnum tíðina. Framan af var af hálfu verkalýðshreyfingar lögð megináhersla á að persónuafsláttur fylgdi verðlagi, en nú hin síðari ár hefur launaviðmiðun orðið ofan á. Af hálfu stjórnvalda hefur það meginsjónarmið ríkt að tekjuskattkerfið megi ekki magna hagsveifluna, hvorki upp á við né niður á við. Samkomulag stjórnvalda og verkalýðshreyfingar, fyrst við gerð kjarasamninga árið 1997 og aftur árið 2000, markar því að vissu leyti tímamót þar sem ákvörðun persónuafsláttar tekur jöfnum höndum mið af almennum hagstjórnarsjónarmiðum og sjónarmiðum verkalýðshreyfingar hvað varðar ákveðin viðmið við laun.

Ríkissjóður hættir flugvélatryggingum

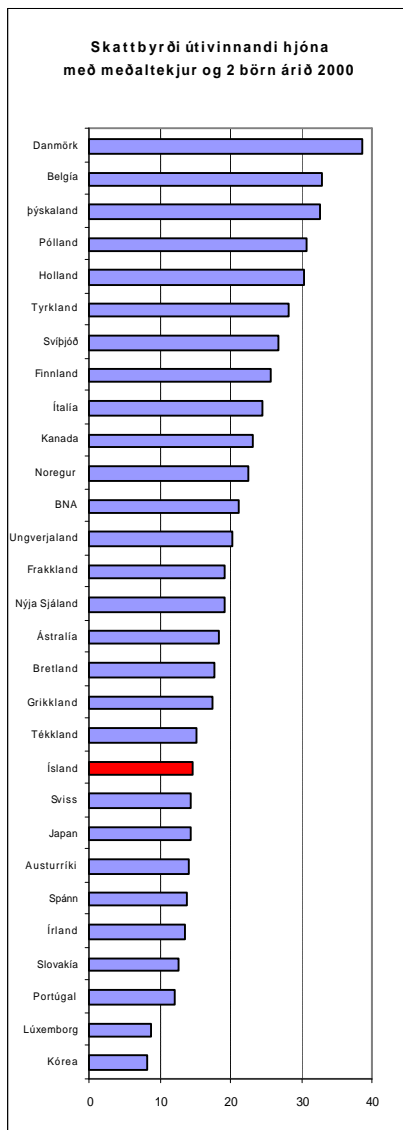
Ákveðið hefur verið að váttryggingvernd sú sem ríkissjóður hefur veitt íslenskum flugrekendum eftir hryðjuverkin í Bandaríkjunum í september á sl. ári verði ekki framlengd eftir að núgildandi samkomulag þar um rennur út um næstu mánaðamót. Lagaheimild ríkissjóðs til þess að takast á hendur slíka váttryggingarvernd hefur allt þetta ár verið nýtt til gerðar samkomulags váttryggingarvernd til eins og tveggja mánaða í senn og þá verði höfð hlíðsjón af þróun á váttryggingamörkuðum og ákvörðunum annarra ríkja varðandi váttryggingarvernd til flugfélaga.

Þótt enn sé ekki að fullu ljóst hvernig fyrirkomulag hryðjuverkatrygginga flugfélaga muni þróast til frambúðar - og m.a.hafi verið lagðar fram tillögur um að komið verði á sérstöku alheims- eða svæðiskerfi trygginga á þessu sviði sem ríkissjóðir styðji, a.m.k. fyrst í stað - þá liggur fyrir að váttryggingafélög eru nú tekin á ný að bjóða flugvélatryggingar sem ekki stóðu til bóða fyrst eftir hryðjuverkin í Bandaríkjunum. Þykja því ekki lengur standa rök til þess að ríkissjóður annist váttryggingarvernd íslenskra flugfélaga. Má og benda á í því sambandi að Danmörk, Noregur og Svíþjóð hafa nú nýverið hætt veitingu váttryggingarverndar til parlendra flugfélaga.

Það er síðan síðari tíma úrlausnarefni hvort og þá með hvaða hætti íslenska ríkið kann að gerast þátttakandi í milliríkjasamstarfi á sviði flugvélatrygginga, ef slíkt samstarf kemst á.

Leiðrétting

Í síðasta tölublaði vefritsins var villa í lýsingu á ákvörðun um veitingu atvinnuleyfa til ríkisborgara utan EES-svæðisins. Sagt var að verkalýðsfélög gætu synjað atvinnurekendum um slík leyfi. Hið rétta er að verkalýðsfélög gefa umsögn um umsókn atvinnurekanda um atvinnuleyfi fyrir útlending. Vinnuálastofnun, sem veitir leyfið tekur sjálfstæða ákvörðun um veitingu eða synjun atvinnuleyfis og tekur þar tillit til fleiri atvika en umsagnar viðkomandi verkalýðsfélags. Beðist er velvirðingar á þessari villu.

Tekjur ríkissjóðs janúar-júní		
12 mánaða breytingar,	2000-	2001-
%	2001	2002
Skatttekjur alls	6,4	4,5
Tekjuskattar	19,5	4,2
Tryggingagjöld	8,8	11,2
Eignarskattar	17,0	-2,3
Veltuskattar	-2,4	4,1
Tekjur alls	7,2	4,9

Gjöld ríkissjóðs janúar-júní		
12 mánaða breytingar	2000-	2001-
%	2001	2002
Almenn mál	1,7	16,3
Félagsmál	20,5	12,1
Atvinnumál	23,5	3,6
Vaxtagjöld	37,7	7,7
Önnur útgjöld	53,0	4,6
Gjöld alls	21,6	10,4

Greiddsluafkoma ríkissjóðs janúar-júní		
	2001	2002
M.kr.		
Tekjur umfram gjöld	-1.650	-7.739
Hr. lánsfjárförnuður	-3.669	-4.343
Alborganir lána	-21.982	-19.484
Br. lánsfjárförnuður	-33.152	-28.327
Lántökur	31.359	24.892
Greiddsluafkoma	-1.792	-3.435

Ýmsar helstu hágtölur		
12 mánaða br., %	2001	2002
Verðbólga- ágúst	7,9	3,2
Kjarnaverb.- ágúst	8,8	4,2
Launavísitala - júní	8,2	6,9
Heildarvelta jan-apríl	10,8	10,8
Smás.velta jan-apríl	2,8	7,7
Atvinnuleysi - júní	1,2	2,3